

Hormonsko divjanje pri pasjih gospodičnah in gospodičih

Psičkin pojavni cikel sledi razvoju njenega telesa. Moško viharjenje ponižno sledi ženski.

Nanj se odziva ne glede na letni čas, obdobje, noč, dan. Uhhhh – ni časa za razmišljanje o tako trivialnih zadevah. Pomembno je, da diši. Zelooooo prijetno. Dišave se širijo daaaaleč. Kilometre in kilometre.

Hormonsko dozorevanje je hkrati mentalno in čustveno dozorevanje. Izjemno pomembno za vsakega štirinožca. Če želimo mentalno in čustveno zrelega psa, priporočam, da mu dovolimo doseči hormonsko zrelost.

Pri psičkih je identifikacija velikega zrelostnega dogodka preprosta. Prva pojatev.

Pri štirinožnih moških je trenutek »zrelosti« misteriozno prikrit. O moškem "dnevu D" je preteklost spletla pripoved z naslovom: dvig zadnje tace. Ja in ne. Nalepke »Zrelost« trenutku pasjega markiranja, ne moremo z gotovostjo prilepiti. Živijo samci, ki od rosnih treh, štirih mesecev z vso gracioznostjo, ki jo pogojni moški te starosti premorejo, dvigujejo zadnjo taco. Mentalno-čustveno življenje temu lažnemu znaku "odraslosti" ni kos. Psiček se gotovo ni uspel povzpeti na višino zrelosti zgolj zato, ker demonstrira jogijske vaje ravnotežja stoječ na treh okončinah. Za določanje mentalno-čustvene zrelosti pri samcu opazujemo celotno vedenje psa v odnosu do okolja. Zaščitništvo, odzivnost, odnos do samcev, interes za psičke, sodelovanje s skrbnikom itn. Skratka, pomembna je celota. Preko nje prejemamo uvid v odraslost psa.

Čemu sem toliko poudarila zorni kot, imenovan čustvena, mentalna in telesna zrelost, ki jo nosi hormonski razvoj? Zaradi pogostega vprašanja, **kdaj psičko/psa sterilizirati/kastrirati.**

Odgovor postrežem s predstavitvijo **procesa pojatve.**

Zapis prepleta veterinarska spoznanja z izkušnjami skrbništva. Razlikujemo izraz spolni cikel od pogosto slišane »gonitev«. Spolni cikel traja približno 6 mesecev. Znotraj le-tega je etapa, ki jo nekateri skrbniki doživljajo stresno: pojatev oz. gonitev. Etapa opojnih dišav godnosti za razplod privablja samce. Poteka izbira »pravega«, psička dovoli združitev s »pravim«.

Psičke celoto spolnega cikla doživijo povprečno dvakrat letno. Spolni cikel delimo na štiri etape.

Prva, krajša: predgonitev. Pozorni opazovalci zaznajo spremembo psičkinega vedenja. Nemir, pogosto uriniranje, neješčnost in zanimanje za samce so očitni znaki z dodatkom povečanega splovila. Trajanje uvodne etape: nekako devet dni.

Pripeljemo se do usodne **druge etape**. Psička dovoli **skok samca**. Tiste, ki imajo daljši rep, ga pri stiku s samcem večje umaknejo vstran oz. nad hrbtno linijo, refleksno stojijo in nastavijo splovilo. Skratka, dovolijo »skok«. Na to postajanko etape pridrvimo in se na njej ustavimo med devetim in štirinajstim dnevom. Izcedek pri psički se zmanjša, iz krvavega se spremeni v prozornega. Etapa, pri kateri moramo biti še posebej previdni pri morebitnem stiku s samci. Če ne želimo naraščaja, je vljudno in varneje izogibati se okolju z obsežno populacijo psov.

Za **naslednji dve etapi** je značilna umirjena panoramska vožnja. Nastavljamo se blagodejnosti božajoče sapice in uživamo razgled udobnega bivanja s psičko.

Splošno časovno točko prve gonitve, tj. pojatve, umestimo med 8. in 18. mesec psičkine starosti. **Telesen zagon za zrelost** je odvisen od pasme, okolja, hrane, genetike, fizične konstrukcije, položaja znotraj krdela in temperature. Psičke, ki živijo v družbi ostalih pasjih dam, pogosto dajejo pri procesu gonitve prednost psicam, ki so na hierarčni lestvici umeščene višje. Reprodukcijska in kreacijska naraščaja je privilegij vodilnih samic. Zato na družbeni lestvici nižje uvrščene predstavnice krdela gonitev prelagajo na poznejši čas. Psičke s krhko zgradbo telesa glede na pasemsko značilnost se navadno pozneje srečajo s prvo gonitvijo. Nekatere posameznice počakajo na dvig zunanjih temperatur. Psičke prvobitnih pasem ostajajo pri eni pojatvi letno.

Povzetek: Spolni cikel je celota štirih etap. Zavrti se na vsakih šest mesecev. Gonitev oz. pojatev združuje dve etapi celotnega spolnega cikla: predgonitev in pravo gonitev. Traja tri tedne. Čarobnih 21 dni. Posebno previdnost se zahteva predvsem med 9. in 14. dnevom. Psička teh pet dni samcu dovoli t. i. »skok«. Rezultat morebitnega poskakovanja so mladički. Pred temi dnevi se dvorjenja samcev otepa. Pri tem so nekatere precej brezkompromisne, grobe in neprijetne.

Opazite, da se vrtimo okoli ženskih hormonov? Hmmm. Ja. Hormoni samcev so dejansko odziv na samice. **Psičke vodijo hormonsko igro. Samci jim ponižno in vdano sledijo.**

Hormonski vrtiljak je aktiven ne glede na letni čas. Obratuje in deluje vztrajno skozi celo leto.

Težka situacija za samce in samice, katerih življenjsko poslanstvo ni nadaljevanje vrste. Pri le-teh se skrbniki poigravamo z možnostjo sterilizacije/kastracije. Pojasnim pojma.

Sterilizacija pomeni operativno odstranitev jajčnikov. Proces poteka v popolni anesteziji. Ostale reproduktivne organe odstranijo, če se opazijo nepravilnosti. Po posegu psička nima spolnega cikla, ni pojatve, ni nevarnosti mladičev. Poseg sterilizacije se opravi v obdobju hormonskega mirovanja. Pomeni, da je primeren čas posega nekako tri mesece od zadnjega dne gonitve. Prehitevanje spravlja psičkino zdravje v nevarnost. Stranski učinek se kaže v možnosti inkontinence. Težava se pojavi pri manjšini psičk. Uravnava se s kapljicami, ki so na tržišču brez težav dostopne ali hormonskimi tabletami. Po sterilizaciji je zmanjšano izločanje hormonov estrogena in progesterona.

Kastracija pomeni operativno odstranitev mod. Poseg pripomore k zmanjšanju spolnega nagona zaradi zmanjšane izločanja hormona testosterona, ki je pri samcih močno prepleten z mentalnim in čustvenim razvojem, moško potrebo po nadvladovanju, nastopaštvom, prepirljivostjo ter željo po hierarhični nadvladi ostalih predstavnikov istega spola. Slabšalni prizvok posega se sliši na račun počasnejše presnove, ki je poglavitni krivec debelosti. Doslednost pri količini hrane v razmerju z aktivnostjo je zato nujna. Je odgovornost skrbnika. Izbor primerne hrane pomaga. Beljakovinska hrana ima sedaj prednost pred tisto z ogljikovimi hidrati.

Poseg na mentalno, čustveni ravni vpliva blažilno. Uspe nam zajezi viharjenje hormonov. Psi doživijo stabilnost, zato je sodelovanje lažje. Dogajanje v okolju ni tako pomembno, ostali predstavniki iste vrste ne igrajo pomembne vloge. Uh! Besede se berejo skorajda prelepo, da bi jim verjeli. Dvomljivcem pritrdim.

Posega nudita ogromno pozitivnih učinkov, kadar se za njiju odločimo, preden se srečamo z vedenjskimi izgrede psa. Nista zdravilo. Nista čudeža. Ne zmoreta odpraviti ukoreninjenih vedenjskih vzorcev. Lahko pa pomagata in blažita rane. Ne bosta pa vzgojila psa namesto nas. To je naša naloga.

Številne skrbnike skrbi **vpliv sterilizacije/kastracije na pasjo osebnost.**

Imajo vizijo, da bo pes izgubil življenjsko energijo. Zoprna reč indiferentnosti se prej pripeti zaradi napačnega pristopa pri vzgoji in šolanju in ni učinek sterilizacije/kastracije. Številni delovni psi so razbremenjeni hormonskih neviht: reševalni psi, psi vodniki, pomočniki, terapevti. Poseg ne vpliva na njihovo delovno sposobnost in so odlični marljivi psi.

Nekateri nasprotniki posegov se sklicujejo na »nenaravnost«. Spoštovani. Nič ni naravnega. Naravno smo skazili. Ni naravno umakniti organe za ohranjanje hormonskega dogajanja. Ni naravno, da se pes nagonu ne sme prepustiti, kadar cikel do tega dogodka pripelje. Nič ni naravno. Omogočiti psu stabilno življenje zunaj hormonskega divjanja je najmanjše zlo. Nekateri psi se težko prebijajo skozi kopreno hormonsko pogojenih neželjenih odzivov na okolje.

Povzetek: Izkušnje kažejo, da bomo ravnali milostno, če psu omogočimo sterilizacijo/kastracijo. Milost se širi na področje zdravja. Zmanjšamo možnost pojava rakastih sprememb na mlečnih žlezah in prostati. Izognemo se zlovešči in smrtni piometri (gnojno vnetje maternice), namišljenim brejostim, ki na psički pustijo mentalne, čustvene in telesne posledice. Zmanjšamo možnost pobegov in konfliktov, ki so posledica hormonskega dokazovanja.

Poudarjam, da posega nista magična rešitev. Pri omenjenih pozitivnih učinkih upoštevam dejstvo, da skrbite za vzgojo in šolanje psa. Plus se kaže na področju zmanjševanja števila neželjenih mladičev, ki so jih zavetišča prepolna. Sodelovanje s psom je lažje, ker se izognemo nihanjem pri odzivnosti na okolje. Učinkov s pozitivnim predznakom je ogromno.

Pri odločitvi ne hitite. Omogočite si čas za razmislek. Opazujte psa. Počakajte na zrelost. Energijo vložite v proces vzgoje, sodelovanje in aktivnosti, preko katerih se sprosti nagonsko vedenje. Čas pokaže, kam tečejo hormonske zadeve.

zapisano v knjigi Pasjeslovje po domače str. 318